

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
etunimi.sukunimi@pirha.fi
pirha.fi

Lausunto
22.10.2025

Vammaisneuvoston lausunto Pirkanmaan hyvinvointialueen strategialuonnoksesta 2026–2029

Vammaisneuvosto kiittää mahdollisuudesta lausua strategialuonnokseen ja sen valmisteluun osallistumisen mahdollistamisesta. Puheenjohtaja osallistui aluevaltuutettujen ja viranhaltijoiden kanssa Aluevaltuuston Strategiaseminaariin 18.8.2025 yhdessä vanhusneuvoston ja nuorisovaltuuston puheenjohtajien kanssa. Tilaisuudessa oli hyvää yhteistyötä ja konkreettista valmisteluun osallistumista ja vaikuttamista vammaisten henkilöiden sote- ja pelastuspalveluihin ja niiden nyt käsittelyssä olevaan ylimpään ohjaavaan strategiaan.

Aluehallitus on hyvinvointialuelain mukaan vastuussa, että vaikuttajatoimielimet pääsevät vaikuttamaan tosiasiallisesti ja ajoissa myös valmisteluun ja suunnitteluun. Tässä strategiaprosessissa aluehallituksen lakivelvoite on siis toteutunut osittain. Jatkossa tulee varmistaa, että myös muu vammaisneuvosto saa vaikuttaa ja osallistua jatkossa ajoissa. Osa vammaisneuvostoa voi tulla kutsutuksi valmisteleviin työryhmiin tai ohjausryhmiin sekä tulla kutsutuksi kokouksiin kokemusasiantuntijana. Lisäksi vammaisneuvosto esittää, että vammaisneuvoston edustajia kutsuttaisiin joskus myös kuultavaksi erilaisiin kokouksiin ja valmisteleviin työryhmiin. Lausuntoja toivotaan pyydettävän ajoissa. Käytännössä kaikki palveluita koskevista asioista tulisi pyytää lausunto vammaisneuvostolta, koska kaikki asiat koskevat vammaisia henkilöitä ja siten lausunnoilla on merkitystä. Käytännössä tämä työllistäisi liikaa neuvostoa.

Hyvinvointialuelaki 611/202132 §

Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet

Aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi hyvinvointialueen vanhusneuvosto sekä vammaisten henkilöiden osallistumis- ja

vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen vammaisneuvosto. Vaikuttamistoimielinten jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valitaan vähintään yksi edustaja. Lisäksi vaikuttamistoimielimiin voidaan valita muita henkilöitä. Aluehallituksen on huolehdittava vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä.

Vaikuttamistoimielimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön tai vammaisten henkilöiden ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta, ja vaikuttamistoimielimet tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella.

Lausunnoilla, kannanotoilla sekä kommentteilla tulee olla vaikutusta virkavalmisteluun ja lopullisiin päätöksiin. Päätöksistä pitää näkyä, että vammaisneuvoston vaikuttaminen on toteutunut.

Vammaisneuvoston jäsenten kokouksilla, työpajoilla ja osallistumisella erilaisiin tilaisuuksiin eli vaikuttamisella tulee olla merkitystä ja sitä tulee arvostaa yhteistyönä ja tärkeänä palvelunkäyttäjän kokemuksena ja tietona kehitettäessä sote- ja pelastuspalvelujen toimintaa vastaamaan ja tuottamaan entistä parempia ennaltaehkäiseviä, oikea-aikaisia, laadukkaita, lakivelvoitteet täyttäviä palveluita sekä vammaisten henkilöiden kohdalla huomioitavana erityisesti yksilölliset tarpeet (sisältäen kohtuulliset mukautukset, positiivisen erityiskohtelun, YK vammaisoikeuksien yleissopimuksen).

Vammaisia henkilöitä tulee kohdella yhdenvertaisena Pirkanmaan hyvinvointialueen kuntalaisina ja Suomen kansalaisina muiden pirkanmaalaisten hyvinvointialueen palvelujen käyttäjien kanssa, joilla on yhdenvertainen ihmisarvo ja oikeus yksilöllisiin ja vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin vammansa tai sairautensa vuoksi. Vammaisen henkilön kokemuksella hyvinvointialueen palveluista ja Pirkanmaan hyvinvointialueen vammaisten henkilöiden edustajana tulee olla vaikutusta tosiasiallisesti, konkreettisesti ja sitä tulee arvostaa. Ihmisarvo on meidän kaikkien oikeus, myös Suomen perustuslain mukaan.

STRATEGIALUONNOKSESTA

Nyt esitetty strategialuonnos on selkeämpi, sote- ja pelastuspalveluitamme kehittävämpi ja edellistä ensimmäistä strategiaa konkreettisempi ja parempi. Kun strategiaa viedään seuraavassa vaiheessa käytäntöön ja osaksi hyvinvointialueen arkea toimeenpanosuunnitelman avulla, tulee kaikki vaikuttamistoimielimet osallistaa ja antaa

vaikuttaa toimeenpanosuunnitelman valmisteluun ja suunnitteluun ajoissa sekä että lausunnot pyydetään ajoissa, ei kiireellä. Vammaisneuvoston kokouksissa on niin paljon asioita, että kokoukset venyvät aina 3–4 tuntiin, joka on kohtuutonta vammaisille henkilöille. Siten vammaisneuvosto esittää, että vammaisneuvostolle annettaisiin mahdollisuus kahteen ylimääräiseen kokoukseen etänä vuodessa vuodesta 2026 alkaen asioiden käsittelyä ja kokousten lyhentämistä varten. Kokousten asiamäärän tarkastelua voi tehdä pöytäkirjoistamme.

<https://pirha.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Vammaisneuvosto>

Tämä on siis talousarviosuunnittelussa ja vaikuttajatoimielinten käsikirjassa huomioitava asia sekä hallintosäännön päivityksen vaativa vammaisneuvoston erityistarpeena oleva asia, jota voi myös muille neuvostoille harkita, mikäli heillä tarvetta. Tämä asia ei kuulu nyt lausuttavan strategian lausuntoon sinänsä, mutta kuuluu asiayhteyden vuoksi tiedoksi päättäjille ja viranhaltijoille. Kustannuksia ei tule lisää välttämättä lainkaan, koska kokouksista ei tule lainkaan matkakuluja, jotka vammaisneuvostolle muutenkin eriarvoistava kallis kulu vammaisneuvoston kokonaisbudjetissa. Lisäksi vammaisneuvosto kokoustaa 10 suunnitellusta kokouksesta ainakin 2 vuodessa etänä, jolloin matkakulut säästyvät. Eli todellisuudessa voi olla, että kokonaisbudjetti ei nouse lainkaan.

STRATEGIALUONNOKSEN LAUSUNTO

Vammaisneuvosto esittää, että Pirkanmaan hyvinvointialueen strategiaan vuosille 2026–2029 kirjataan selkeästi, konkreettisesti ja viranhaltijavalmistelun kautta poliittisen päätöksenteon kautta aluevaltuuston päätettäväksi nykyinen nyt esitetty strategialuonnos seuraavilla lisäyksillä:

KÄRKI 2: YHDENVERTAISET, ENNALTAEHKÄISEVÄT JA VAIKUTTAVAT PALVELUT

- Vammaisten henkilöiden kohdalla on toteuduttava Strategisessa kärki 2:ssa
 - YK Vammaisoikeuksien yleissopimus
 - Vammaispalvelulaki lain mukaisesti noudattaen lakia, ei kaventaen sitä tai etsien säästökohteita ja THL:n vammaispalvelujen käsikirja on tukena tulkittaessa vammaispalvelulain soveltamista
 - Vammaiset henkilöt ovat ensisijaisesti Suomen kansalaisia ja siten saman ihmisarvon ja oikeudet omaavat kuin muutkin kansalaiset

eli Suomen perustuslaki yhdenvertaistaa vammaisen henkilön ihmisarvon ja oikeudet lailla

- VAMPO eli vammaispoliittinen ohjelma on hyväksytty aluevaltuuston kokouksessa 23.9.2025 ja se sitouttaa jokaisen aluevaltuutetun ja Pirkanmaan hyvinvointialueen työntekijän perehtymään YK vammaisoikeuksien yleissopimukseen ja noudattamaan Vammaispoliittista ohjelmaa. Ja siten myös strategiset kärjet tulee vastata YK vammaisoikeuksien yleissopimukseen. Mikäli Pirkanmaan hyvinvointialueen palveluissa ei noudateta YK vammaisoikeuksien yleissopimusta, vammaisneuvosto huolehtii, että ihmisarvoloukkaukset ja sopimuksen vastainen toiminta Pirkanmaan hyvinvointialueella viedään YK vammaisoikeuksien komitean arvioitavaksi sopimuksen vastaisena rikkomuksena arvioitavaksi.

Vammaisneuvosto esittää huomioitavaksi strategian valmistelussa ja päätöksen teossa sekä lisättävän strategiatavoitteeseen 2. kohdan 7. seuraavanlaisesti:

Vammaisille henkilöille mahdollistetaan YK vammaisoikeuksien yleissopimuksen, Vammaispoliittisen ohjelmamme, vammaispalvelulain mukaiset yksilölliset palvelut kohtuullisilla mukautuksilla. Tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu huomioiden. Kaikissa hyvinvointialueen tuottamissa palveluissa, myös ostopalveluissa ja tiloissa tulee toteutua esteettömyys, saavutettavuus ja yhdenvertaisuus. Suomen perustuslaki takaa saman ihmisarvon ja oikeudet kuin vammattomilla kansalaisillamme ilman suoraa tai välillistä syrjintää noudattaen Suomessa voimassa olevia lakeja.

Vammaisten henkilöiden kohdalla huomioidaan ja toteutetaan kaikissa Pirkanmaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalveluissa sekä pelastustalveluissa kärki 2 kirjatun lisäksi strategian kärki 2 kohdalle erikseen päätöksenteossa seuraavaa:

Vammaisen henkilön kohdalla huomioidaan lisäksi **aina yksilölliset tarpeet vammaispalvelulain mukaisia talveluita arvioitaessa pohjautuen asiakassuunnitelmaan/ palvelusuunnitelmaan**. Päätöksiä tehtäessä päätöstä ei saa ohjata tai rajata talveluista päättävän viranhaltijan eli vammaissosiaalityöntekijän lisäksi kukaan muu esimerkiksi Liikkumisen tuen tiimi tai SAS-ryhmä eikä säästöt tai rahanpuute, koska vain päätöksen tekevä viranhaltija on virkavastuulla vastuussa vammaispalveluin lain mukaisesta toteutumisesta.

Lisäksi Hyvinvointialuelain mukaan Pirkanmaan hyvinvointialueen velvollisuus on tuottaa kaikki lain mukaiset sosiaali- ja terveystalvetut sekä pelastustalvetut sisältäen Vammaistalvetulain mukaiset talvetut. Mikäli talvetut eivät toteudu, hyvinvointialueemme on rikkonut lakia.

Vammaisella henkilöllä on oikeus vamman / sairautensa vuoksi oikeus saada kohtuullisia mukautuksia ja positiivista erityiskohtelua verrattuna muuhun pirkanmaalaiseen hyvinvointialueen talvetuita käyttävään kuntalaiseen sekä kaikissa hyvinvointialueen talvetuissa ja tiloissa, myös ostopalvetuissa tulee toteutua esteettömyys ja saavutettavuus eli talvetuta tosiasiallisesti kykenee vammaisen henkilö käyttämään eikä mikään talvetun saaminen tai käyttäminen syrji vammaista henkilöä suhteessa muuhun pirkanmaalaiseen kuntalaiseen.

<https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/positiivinen-erityiskohtelu>

Positiivisessa erityiskohtelussa on kyse tosiasiallisen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi tarpeellisista erityistoimenpiteistä, joilla parannetaan tiettyyn ryhmään kuuluvien henkilöiden asemaa ja olosuhteita. Positiivisesta erityiskohtelusta säädetään yhdenvertaisuuslaissa.

Kaikkien ihmisten samanlainen kohtelu ei aina riitä tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseen. Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutuminen voi edellyttää syrjinnälle erityisen alttiin ryhmän erityistarpeiden huomioon ottamista. Tällöin kyseeseen voi tulla positiivinen erityiskohtelu.

Yhdenvertaisuuslain mukaan siis sellainen oikeasuhtainen erilainen kohtelu, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen, taikka syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole syrjintää.

Positiivinen erityiskohtelu on sallittua myös tilanteissa, joissa ei varsinaisesti ole kyse syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemisestä tai lievittämisestä. Yhteiskunnassa heikommassa asemassa olevien henkilöiden tukeminen voi olla perusteltua, vaikka heikommen aseman ei voida osoittaa johtuvan syrjinnästä. Esimerkiksi vammaisten henkilöiden yhdenvertaista asemaa voidaan pyrkiä parantamaan positiivisella erityiskohtelulla.

KÄRKI 3: HYVINVOIVAT TYÖNTEKIJÄT

Vammaisneuvosto esittää huomioitavaksi strategian valmistelussa ja päätöksen teossa, että hyvinvoivat työntekijät ovat tärkein asia, jotta hyvinvointialue kykenee toteuttamaan lakisääteisten talvetuiden tuottamisen Hyvinvointialuelain mukaisesti.

Tästä johtuen kärki 3. tavoitteisiin esittää vammaisneuvosto lisättävän poliittisessa päätöksenteossa ja virkavalmistelussa seuraavan tavoitteen, jolla tuetaan oleellisesti hyvinvointialueen hen-

kilöstön työhyvinvointia, aitoa kuulemista ja vaikutusmahdollisuuksia oman työnsä kehittämiseen, ammatissaan kehittymiseen, työhyvinvointiin ja aidosti kuulluksi tulemiseen. Ja niin, että kuulemisella on tosiallista vaikutusta työn ja työolosuhteiden kehittymiseen ja paranemiseen sekä työtyytyväisyyteen ja hyvinvointiin.

Tavoite-esitys jatkovalmisteluun:

Lisätään kohta 7.

Henkilöstöä kuullaan, otetaan mukaan työolosuhteiden ja työn kehittämiseen. Kuulemisella ja osallistamisella on todellista ja aitoa vaikutusta. Työntekijä tuntee itsensä arvokkaaksi osaksi hyvinvointialueen palveluiden tuottamista ja on ammattitaitoinen sekä sitoutunut kehittämään ammattitaitoaan pirkanmaalaisten sosiaali- ja terveystalveluiden ja pelastustalveluiden lakisääteisen, laadukkaan ja strategiamme mukaisesti.

22.10.2025

Pirkanmaan hyvinvointialueen vammaisneuvosto